

Political Communication of Local Politicians in the Pho Prathap Chang Subdistrict Municipality, Pho Prathap Chang District, Phichit Province according to the 4 S Buddhist principles

Phattarapon Loonsin¹, Sukanyanat Opsin² and Prarangseewachirakhan (Siri Tonglor)³

Received: May 08, 2025

Revised: September 09, 2025

Accepted: December 30, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of political communication; 2) to analyze the relationship between the 4 S Buddhist principles and the political communication of local politicians in Pho Prathap Chang Subdistrict Municipality; and 3) to propose guidelines for political communication. This research was a mixed-methods research. For quantitative research, it involved a questionnaire survey collecting data from a sample of 379 people. Descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to analyze the data. Inferential statistics, specifically Pearson correlation coefficients, were used to test the hypotheses. The qualitative research component involved in-depth interviews with 17 key informants. The results were analyzed using content analysis techniques. The research was conducted from November 2024 to April 2025, during which time

¹ Third Army Area

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ Chainat Provincial Sangha

Corresponding author, e-mail: phattarapo742@gmail.com Tel 063-5853251

the Pho Prathap Chang Subdistrict Municipality administration was in place. The research findings revealed that 1) the level of political communication of local politicians was high ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.72). The level of political communication of local politicians according to David K. Berlo's SMCR theory was also high ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.67); 2) the relationship of political communication was very high (R = 0.808**); 3) guidelines for promoting and developing political communication included: S (Source): the sender must have a deep understanding of the area, history, group of individuals, and culture of the community; M (Message): the information to be communicated must be accurate, factually correct, verifiable, credible, neutral, and verified before publication; C (Channel): the channels for disseminating information must be easily accessible, appropriate, diverse (both online and offline), cover all target groups, be fast, and timely; R (Receiver): for the recipient group, It was necessary to verify the source and accuracy, select only information from reliable sources, and avoid making hasty judgments before receiving all the information.

Keywords: political communication, local politicians, 4 S Buddhist principles.

การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.

ภัทรพล ลุนสิน⁴, สุกัญญาณัฐ อบสิน⁵ และพระรังษิ์วชิรคุณ (ศิริ ทองหล่อ)⁶

Received: May 08, 2025

Revised: September 09, 2025

Accepted: December 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมือง 2) วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์หลักพุทธวิธี 4 ส. กับ การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง 3) เสนอแนวทางในการสื่อสารทางการเมือง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจจากแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ผ่านสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน วิเคราะห์ผลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา โดยเริ่มศึกษาวิจัย ตั้งแต่ พฤศจิกายน 2567 ถึง เมษายน 2568 ระหว่างการศึกษายังเป็นคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างชุดเดิม พบว่า 1) ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ๑ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.72) ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ๑

⁴ กองทัพภาคที่ 3; Third Army Area

⁵ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁶ คณะสงฆ์จังหวัดชัยนาท; Chainat Provincial Sangha

Corresponding author, e-mail: phattarapo742@gmail.com Tel 063-5853251

ตามทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.67) 2) ความสัมพันธ์ของการสื่อสารทางการเมืองอยู่ในระดับสูงมาก ($R = 0.808^{**}$) 3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการสื่อสารทางการเมือง ด้าน S (Source) ผู้สื่อสาร ต้องรู้จักพื้นที่ ประวัติความเป็นมา กลุ่มบุคคล และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ด้าน M (Message) ข้อมูลที่ต้องการจะสื่อ ต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง อ้างอิงแหล่งที่มาได้ น่าเชื่อถือ เป็นกลาง ผ่านกระบวนการตรวจสอบก่อนเผยแพร่ ด้าน C (Channel) ช่องทางการส่งข้อมูล ต้องเข้าถึงได้ง่าย เหมาะสมมีความหลากหลายทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ในขณะนั้น ด้าน R (Receiver) กลุ่มผู้รับสาร ต้องตรวจสอบแหล่งที่มา ความถูกต้อง เลือกรับเฉพาะข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ไม่ด่วนตัดสินใจก่อนรับข้อมูลให้ครบถ้วน เป็นต้น

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, นักการเมืองท้องถิ่น, หลักพุทธวิธี 4 ส.

บทนำ

เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลโพธิ์ประทับช้างตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2535 ต่อมาได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ก่อนที่จะมีประกาศกระทรวงมหาดไทยให้ยุบองค์การบริหาร ส่วนตำบลวังจิก รวมพื้นที่เข้ากับเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 19 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,880 คน จำนวน 3,644 ครัวเรือน มีคณะผู้บริหาร ซึ่งนำโดยนายกเทศมนตรีตำบลโพธิ์ประทับช้าง ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และมีสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน 2 เขต การเลือกตั้ง เขตการเลือกตั้งละ 6 คน รวมจำนวน 12 คน ซึ่งหลังจากที่ชนะการเลือกตั้งและเข้ามาบริหารงานในเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง ได้ดำเนินการตามที่ได้ประชาสัมพันธ์ หรือหาเสียงไว้กับประชาชนอย่างถูกต้องตรงไปตรงมาหรือไม่ ซึ่งหากไม่เป็นไปตามที่ได้หาเสียงไว้อาจเกิดปัญหาเรื่องฐานเสียงที่ลดลง และอาจแพ้การเลือกตั้งในครั้งต่อไปก็เป็นได้ การวิจัยในครั้งนี้เริ่มศึกษาวิจัยตั้งแต่ พฤศจิกายน 2567 ถึง เมษายน 2568 ระหว่างการศึกษายังเป็นคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างชุดเดิม ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง และได้รับเลือกตั้งให้

เป็นผู้แทนประชาชนเข้าไปบริหารงานในเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น รวมถึงให้ความคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคม ทั้งนี้การใช้เสรีภาพนั้นจะต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย และต้องเคารพไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น (มาตรา 34) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ปัจจุบันคนไทยทุกเพศทุกวัยมีความสนใจและมีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นอย่างมาก อีกทั้งเทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะช่องทางสื่อสารออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างสะดวกรวดเร็วกว่ครอบคลุมทั่วถึงคนไทยทุกกลุ่มตลอด 24 ชั่วโมง ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่มีความสะดวกรวดเร็วดังกล่าวกลับเป็นช่องว่างที่ทำให้ นักการเมืองที่มีประสบการณ์ มีความชำนาญด้านการสื่อสาร มักผลิตวาทกรรมทางเพื่อเป้าหมายทางการเมืองที่กลุ่มตนประสงค์ ไปยังผู้รับสารคือประชาชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามที่กลุ่มตนประสงค์ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงกำหนดขอบเขตในการแสดงออกทางความคิดทางการเมืองเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนคนไทยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองถือว่ามีความจำเป็นต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ และทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองเป็นอย่างมาก รวมถึงระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์หรือบทบาททางการเมืองของแต่ละบุคคลรวมทั้งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองนั้นยังเป็นส่วนสำคัญในการช่วยสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองให้นักการเมืองหรือพรรคการเมืองอีกด้วยดังมีคำกล่าวที่ว่า “ผลลัพธ์สุดท้ายของการสื่อสารทางการเมือง คือ การสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง”(วรัญญา ประเสริฐ, 2560)

นักการเมืองท้องถิ่นถือว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ทั้งมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากที่สุด นักการเมืองเหล่านี้ย่อมมีโอกาที่จะสร้างฐานอำนาจทางการเมืองโดยใช้การเมืองท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการสร้างบารมี อิทธิพล หรือกลับกันสามารถสร้างความเจริญให้ท้องถิ่นได้เช่นกัน หากสังเกตการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นนับตั้งแต่อดีต

จนถึงปัจจุบันพบว่าในการหาเสียงเลือกตั้งผู้สมัครมักจะใช้เทคนิค หรือ กุศโลบายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง แม้กระทั่งมีการใส่ร้ายป้ายสี ปลอมข่าวลือ เพื่อทำลายภาพลักษณ์ของคู่แข่งการลอบทำร้าย ลอบสังหารคู่แข่งทางการเมือง บางเหตุการณ์เป็นอันตรายถึงชีวิต ดังที่เป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ หรือบางพื้นที่อาจจะมีการใช้เงินซื้อสิทธิขายเสียง ซึ่งก็ไม่มี ความแตกต่างกับการเมืองระดับอื่น ๆ จนเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า ผู้สมัครที่มีฐานะทางการเงิน หรือได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มนายทุนมักจะเป็นผู้ได้เปรียบผู้สมัครที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินอีกทั้งรู้สึกว่าเป็นเงิน คือเครื่องมือที่ดีที่สุดใน การได้มาซึ่งคะแนนเสียง (ภักดิศรณ์ สมศรี, 2566) และชัยชนะในการเลือกตั้งหากเปรียบเทียบกับ การสื่อสารทางการเมืองในด้านอื่น ๆ สิ่งสำคัญที่นักการเมืองท้องถิ่นทำอยู่ตลอดและต่อเนื่อง คือการสร้างตัวตน การประชาสัมพันธ์ หรือ การสื่อสารทางการเมืองไปสู่ประชาชนในพื้นที่ นั้นเอง

การสื่อสาร หมายถึง การส่งข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้กระบวนการ (process) อย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือเป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่อยู่นิ่ง และไม่มีจุดเริ่มต้น หรือจุดจบที่เห็นชัดเจน (David K. Berlo, 1960) ทฤษฎีการสื่อสาร ของ David K. Berlo กระบวนการสื่อสารนั้นต้องใช้ กระบวนการคิด และการใช้ภาษา กระบวนการส่ง และรับตลอดจนกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร เพื่อความเข้าใจร่วมกัน เบร์โล (Berlo) ได้อธิบายพฤติกรรมของการสื่อสาร คือความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบทางการสื่อสารที่เรียกว่า SMCR มาจากคำว่า แหล่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้เป็นส่วน ๆ โดยอิสระได้ ซึ่งเชื่อว่ากระบวนการสื่อสารจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ขององค์ประกอบทั้ง 4 ในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะ ผู้ส่งสาร และความสามารถในการรับสารของผู้รับสาร เช่นเดียวกัน ไม่ว่าสารเหล่านั้นจะผ่านช่องทาง รูปหรือการมองเห็น (seeing) รส (tasting) กลิ่น (smelling) เสียง (hearing) หรือสัมผัส (touching) องค์ประกอบทั้ง 5 นี้ จะมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร รูปแบบการสื่อสารนี้แสดงให้เห็นว่ามีหลายองค์ประกอบ ของการสื่อสารซึ่งบรรจุเนื้อหา (content) อาจจะถูกส่งไปในลักษณะรหัสเฉพาะ (code) มีรูปแบบ (structure) และอาจจะได้รับการปฏิบัติ (treated) แตกต่างกันไปโดยผู้อื่น และสารสามารถส่งได้หลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นส่งผ่านบุคคล

ผ่านวิทยุ ผ่านโทรศัพท์หรือผ่านอินเทอร์เน็ต ผลกระทบก็จะกลับมาในรูปแบบกระบวนการในทิศทางเดิมเช่นกันโดยสามารถอธิบายองค์ประกอบการสื่อสาร SMCR ได้ 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) ผู้รับสาร (Receiver) (นันทนา นันทวโรภาส, 2558)

การสื่อสารทางการเมือง คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็น ค่านิยมอุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบอบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึงกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์กระทำในทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องมีการสื่อสารถึงกันผสมผสานกับความต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของการเมืองที่ต้องมีการโน้มน้าวชี้้นำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสื่อสารทางการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องของชะตากรรมหรือความบังเอิญที่กำหนดโดยสิ่งเหนือธรรมชาติหากแต่เป็นเรื่องของศักยภาพ และเจตจำนงที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดเอง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545)

การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธวิธี 4 ส. หมายถึง การประยุกต์หลักธรรมตามหลักพุทธวิธี 4 ส. เข้ากับวิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ กับประชาชน และนำมาซึ่งความนิยมในทางการเมือง ความไว้วางใจ หรือความเชื่อความศรัทธาของประชาชน ประกอบด้วย 1) การสื่อสารทางการเมือง ด้านสันติสนา หมายถึง การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจำแจ้ง มีความกระชับ ชัดเจน ทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย ตรงไปตรงมา นอกจากนั้นแล้ว การแสดงออกของภาษากายที่สื่อสารออกไปจะต้องอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนโยนจริงใจต่อประชาชนเพื่อสร้างความเป็นกันเองเข้าถึงได้ง่าย 2) การสื่อสารทางการเมือง ด้านสมาทปนา หมายถึง การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อให้ประชาชนเห็นคล้อยตามว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นถูกต้อง และส่งผลให้เกิดการ ประพฤติปฏิบัติ หรือลงมือดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือคล้อยตามกัน 3) การสื่อสารทางการเมืองด้าน สมุตเตชนา หมายถึง การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิม หัวหาญ หรือการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความมานะ บากบั่น สู้ดสู้ทน กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในเรื่องจริง ในเรื่องที่ดี หรือในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น 4) การสื่อสารทางการเมือง ด้านสัมปหังสนา หมายถึง การสื่อสารที่ส่งผลให้ผู้ได้ยินได้ฟังเกิดความร่าเริง เบิกบาน สุขใจ สบายใจ ผ่อนคลายความทุกข์ ความเศร้า ความโศก เกิดขวัญและกำลังใจ หรือมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร กับประชาชนว่าเป็นไปในลักษณะใด และเพราะเหตุใดประชาชนจึงมีความเชื่อมั่นศรัทธา และลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้เข้ามาบริหารงานเทศบาลหรือให้โอกาสเข้ามาทำหน้าที่สมาชิกสภา อบต. โดยจะมีการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ส. เพื่อนำผลการศึกษาวิจัย ที่ได้มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และหาแนวทางเพื่อการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักทฤษฎี 4 ส. ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักทฤษฎี 4 ส. กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักทฤษฎี 4 ส.

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 7,100 คน (ฝ่ายทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ที่ว่าการอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร, 2567) โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, Taro. 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน ซึ่งเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ โดยแบ่งตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ตอบแบบสอบถาม และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) ซึ่ง

เครื่องมือการวิจัย ฉบับนี้ได้ค่า IOC 0.5-1 ทุกข้อ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาเป็นข้อคำถาม นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดลอง (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.822 (Data Analysis) จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประมวลผลทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาลักษณะและการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) นักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 2 คน 4) ผู้แทนเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง จำนวน 2 คน 5) ผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่าย จำนวน 3 คน 6) ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 2 คน และ 7) ผู้แทนประชาชน จำนวน 4 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. 0.72) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) ด้านสันติศาสนา ($\bar{X} = 3.72$, S.D. 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่น เวลาประชาชนต้องการความช่วยเหลือ สามารถเข้าพบปะได้อย่างเป็นกันเอง และเข้าถึงได้ง่าย ($\bar{X} = 3.84$, S.D. 0.83) รองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่น เวลาลงพื้นที่พบปะประชาชน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. 0.82) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่น มีการสื่อสารทางการเมืองที่ชัดเจนถูกต้องตรงไปตรงมา ($\bar{X} = 3.55$, S.D. 0.86) ตามลำดับ

2) ด้านสมาทปนา ($\bar{X} = 3.70$, S.D. 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ว่า รับฟังเรื่องการบริหารงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น จากนักการเมืองท้องถิ่น พร้อมให้การสนับสนุนและปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. 0.83) รองลงมาได้แก่ข้อที่ว่า รับฟังเรื่องข้อบังคับ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจากนักการเมืองท้องถิ่นแล้วพร้อมให้การสนับสนุนและปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.72$, S.D. 0.82) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า รับฟังระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจากนักการเมืองท้องถิ่นแล้ว พร้อมให้การสนับสนุน และปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.67$, S.D. 0.83)

3) ด้านสัมปหังสนา ($\bar{X} = 3.68$, S.D. 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และมาก โดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่น สามารถสื่อสารเชิงปลูกเร้าช่วยสร้างพลังบวกให้เกิดกับประชาชนในท้องถิ่นอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส ($\bar{X} = 3.73$, S.D. 0.84) รองลงมาได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่น สามารถสื่อสารที่กระตุ้นให้ประชาชนมีความฮึกเหิมและพร้อมช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. 0.88) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่นสามารถสื่อสารเชิงปลูกเร้าช่วยสร้างพลังความสามัคคีให้เกิดกับประชาชนในท้องถิ่นอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. 0.88)

4) ด้านสมุตเตชนา ($\bar{X} = 3.69$, S.D. 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ว่ารับฟังเรื่องการบริหารงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น จากนักการเมืองท้องถิ่น พร้อมให้การสนับสนุนและปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.73$, S.D. 0.83) รองลงมาได้แก่ข้อที่ว่า รับฟังเรื่องข้อบังคับ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจากนักการเมืองท้องถิ่นแล้วพร้อมให้การสนับสนุนและปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.72$, S.D. 0.82) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า รับฟังระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจากนักการเมืองท้องถิ่นแล้ว พร้อมให้การสนับสนุน และปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 3.67$, S.D. 0.83)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักพุทธวิธี 4 ส. กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง

จังหวัดพิจิตร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation (r) (0.808**) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพหุวิธี 4 ส. กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo พบว่า

ด้าน S (Source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น (ด้านสันตัสสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระแ้างแ้าง (ด้านสมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (ด้านสมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (เป็นการให้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้มีความน่าเชื่อถือ ครบถ้วนทั้งเนื้อหาของสาร และกลุ่มประชาชน สื่อสารเชิงบวก สร้างแรงบันดาลใจ ไม่พูดปลุกปั่นหรือเน้นความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์พูดเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ไม่ใช่แค่สั่งการ สื่อสารผ่านการกระทำมากกว่าคำพูด แสดงออกถึงความจริงใจผ่านการลงมือทำ) นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) เข้าใจปัญหาท้องถิ่น รู้จักพื้นที่ ประวัติ และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง 2) มีคุณธรรมจริยธรรม ยึดหลักความดี ความถูกต้องในการดำเนินชีวิตและทำงาน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ 4) วางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ช่องทาง และเนื้อหาที่จะสื่อสารให้ชัดเจน 5) เป็นกระบอกเสียงให้ประชาชน รับฟังความต้องการจากชาวบ้านและสะท้อนไปยังนักการเมือง

ด้าน M (Message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการที่จะสื่อ (ด้านสันตัสสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระแ้างแ้าง (ด้านสมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (ด้านสมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนมี

รายละเอียดเพียงพอให้ประชาชนตัดสินใจได้เอง ใช้ภาพหรือสื่อประกอบที่เหมาะสม ช่วยให้ข้อมูลเข้าใจง่ายและไม่บิดเบือนสื่อสารแบบเข้าใจอยู่ในใจคน ใช้คำเสียงลุ่มและจริงใจ) นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นดังต่อไปนี้ 1) ถูกต้องและตรงกับข้อเท็จจริง ข้อมูลต้องผ่านการตรวจสอบก่อนเผยแพร่ 2) เผยแพร่ทันเหตุการณ์ รวดเร็วและอัปเดตเมื่อมีข้อมูลใหม่ 3) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้คนในพื้นที่ตื่นตัวและมีบทบาท 4) สะท้อนความคิดเห็นของประชาชน รวมเสียงของชุมชนหรือผู้ได้รับผลกระทบ 5) ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่สร้างสรรค์ ไม่เน้นดราม่า แต่เน้นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนา

ด้าน C (Channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร (ด้านสันตสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระแ้างแ้าง (สมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (สมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (เนือหาชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน สื่อสารตรงประเด็น โปร่งใสตรวจสอบได้ เนื้อหาควรเป็นข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือน ไม่สื่อสารเพื่อตัวเองอย่างเดียว ควรนำเสนอผลประโยชน์ของชุมชน ไม่ใช่ภาพลักษณ์ส่วนตัว) นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) เข้าถึงง่าย ช่องทางที่ใช้ควรเหมาะกับประชาชนในพื้นที่ เช่น LINE, Facebook, หอกระจายข่าว, วิทยุชุมชน 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ฟังเสียงของประชาชน ไม่สื่อสารทางเดียว 3) สื่อสารด้วยความจริงใจ ไม่โอ้อวดเกินจริง หรือพูดเพ้อหาเสียงเท่านั้น 4) ใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาที่คนในชุมชนถนัด เพิ่มความรู้สึกใกล้ชิด 5) กระจายข้อมูลผ่านเครือข่ายท้องถิ่นใช้เครือข่ายในชุมชน เช่น อสม. ผู้นำชุมชน หรือองค์กรปกครองท้องถิ่น

ด้าน R (Receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง (ด้านนตสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระแ้างแ้าง (สมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (สมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นหรือโฆษณาชวนเชื่อ กระตุ้นให้คนรอบข้างรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นพลังช่วยกระจายข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยการรับสารอย่างรับผิดชอบและตระหนักในบทบาทของตนเอง) ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างควรนำผลการวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ไปปรับใช้ดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลควรเลือกรับข่าวสารจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น

หน่วยงานราชการ สื่อมวลชนที่มีจรรยาบรรณ 2) มีวิจารณ์ญาณในการรับข่าวสารอย่าด่วนเชื่อหรือแชร์ข้อมูลทันที ควรพิจารณาว่าข่าวสารนั้นมีเจตนาแอบแฝงหรือไม่ 3) ใช้ช่องทางที่เหมาะสมในการสื่อสารกลับ เช่น ร้องเรียน แจ้งปัญหา หรือแสดงความคิดเห็น 4) เคารพความเห็นที่แตกต่าง ไม่ใช่ทุกคนจะเห็นเหมือนกัน เข้าใจบริบทของพื้นที่ตนเอง เพื่อประเมินว่าสารที่ได้รับเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่ 5) ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีสติ จากข้อมูลที่ได้รับ ช่วยกันสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบตรวจสอบได้ ไม่ใช่เชื่อแบบไร้เหตุผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.64$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน M (message) ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมาได้แก่ ด้าน S (source) ($\bar{X} = 3.66$) ด้าน R (receiver) ($\bar{X} = 3.66$) และ ด้าน C (channel) ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ นักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง มีการสื่อสารกับประชาชนได้อย่างกระฉ่งแจ้ง กระชับชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ถูกต้องตรงไปตรงมา และสม่ำเสมอ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีการประชาสัมพันธ์ในด้านสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงได้รับ มีความจริงใจ เป็นกันเอง เข้าถึงได้ง่าย นำเสนอข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างการรับรู้ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่เสมอ ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ ทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo และงานวิจัยของ พระมหาศิวพล พลเมธี (2565) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โก อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ใช้ ทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการวิจัยเช่นเดียวกัน โดยภาพรวมของผลการวิจัยโดยทฤษฎีของเทศบาลบึงยี่โก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.90$) โดยแต่ละด้านมีผลคือ ด้านสาร M (Message) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาคือ ด้านช่องทางการสื่อสาร C (Channel) ($\bar{X} = 3.93$) และด้านที่มีค่า เฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผู้ส่งสาร S (Sender)

($\bar{X} = 3.91$) ทั้งนี้เพราะ ประชาชนให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เป็นการให้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ มีความน่าเชื่อถือ ต้องมีช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และนักการเมืองที่ให้ข้อมูลต้องลงมือทำจริง ไม่เป็นการแต่เพียงการพูดเท่านั้น

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ของหลักพุทธรูทวิ 4 ส. กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R = 0.808^{**}$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน S (source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($R = 0.725^{**}$), ด้าน M (message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจะสื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($R = 0.705^{**}$), ด้าน C (channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($R = 0.628^{**}$) และ ด้าน R (receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($R = 0.798^{**}$) พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่เรียงตาม ค่าความสัมพันธ์สูงสุด ดังนี้ 1) หลักพุทธรูทวิ 4 ส. ด้านสันติสนา คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจำแจ้งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านความมั่นคงในระดับสูง 2) หลักพุทธรูทวิ 4 ส. ด้านสมทปนา คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านความมั่นคงในระดับสูง 3) คู่ที่มีค่าความสัมพันธ์ระดับน้อยที่สุด คือ หลักพุทธรูทวิ 4 ส. ด้านสัมปหังสนา คือ การสื่อสารที่มีส่งผลให้ผู้ได้ยินได้ฟังเกิดความร่าเริง มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพุทธรูทวิ 4 ส. ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล สุยะพรหม (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ” พบว่า 1) ช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2540-2543 เป็นช่วงเวลาที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีผลต่อการปฏิรูปการ

เมืองไทยอย่างกว้างขวางด้วยการมีองค์กรอิสระเกิดขึ้น มีการจัดให้มีการเลือกตั้งแบบใหม่ อีกทั้งในช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2544 - 2549 เป็นช่วงที่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาบริหารประเทศ ตามกติกาของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและห้วงระยะเวลาปี พ.ศ.2550 - 2560 เป็นช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง อย่างรุนแรง ซึ่งสามช่วงเวลาดังกล่าวมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของ พระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) 2) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) ในช่วงเวลาปี พ.ศ.2540-2560 นั้น เจ้าคุณพิพิธ ในฐานะผู้ส่งสารที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้นำเทคนิค และวิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้า คือหลักพุทธวิธี 4 ส. มาใช้คือสื่อสารได้อย่างแจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า และร่าเริง ทั้งเป็นผู้ส่งสารทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างตรงไปตรงมา ท่านได้ใช้หลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์เพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาสังคม และปัญหาทางการเมือง ผ่านช่องทางของสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือและในรูปแบบของการบรรยาย ปาฐกถา การเทศนา รวมถึงการใช้สื่อสมัยใหม่ทั้ง ยูทูบ เฟซบุ๊ก และเพจ รวมเป็นรูปแบบของมัลติมีเดียที่มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และผู้รับสารส่วนใหญ่ของท่านเป็นชนชั้นกลางที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และในตัวเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสนใจทางการเมือง และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแทบทั้งสิ้น

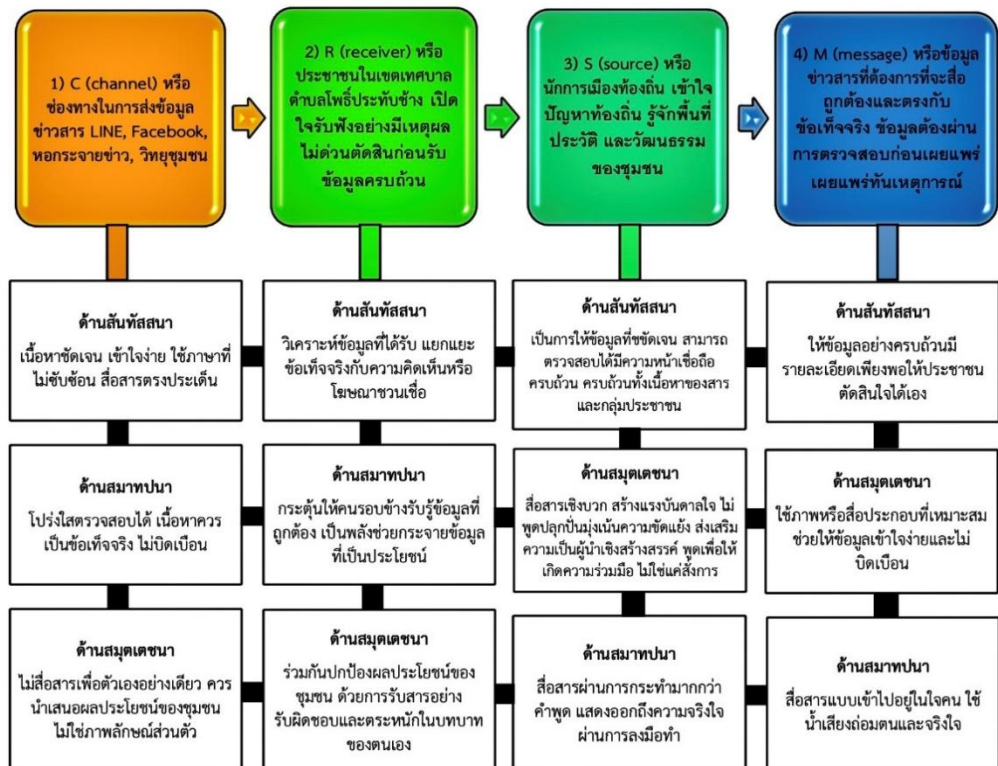
3. แนวทางการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักพุทธวิธี 4 ส. ด้าน S (source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น ด้าน M (message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจะสื่อ ด้าน C (channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร และด้าน R (receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง หลักพุทธวิธี 4 ส. (ด้านสันตัสสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระแ้างแจ่ม (สมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (สมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ เนื้อหาชัดเจนเข้าใจง่ายใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน สื่อสารตรงประเด็น โปร่งใสตรวจสอบได้ เนื้อหาควรเป็นข้อเท็จจริงไม่บิดเบือน ไม่สื่อสารเพื่อตัวเองอย่างเดียว ควรนำเสนอผลประโยชน์ของชุมชน ไม่ใช่ภาพลักษณ์ส่วนตัว เข้าถึงง่าย ช่องทางที่ใช้ควรเหมาะกับประชาชนในพื้นที่ เช่น LINE, Facebook, หอกระจายข่าว, วิทยุชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นฟังเสียงของประชาชน ไม่สื่อสารทางเดียว สื่อสารด้วยความจริงใจ ไม่โอ้อวดเกินจริง หรือพูด

เพื่อหาเสียงเท่านั้น ใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาที่คนในชุมชนถนัด เพิ่มความรู้สึกใกล้ชิด กระจายข้อมูลผ่านเครือข่ายท้องถิ่น ใช้เครือข่ายในชุมชน เช่น อสม. ผู้นำชุมชน หรือองค์กรปกครองท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร เขยประทับ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว” พบว่าการสื่อสารใดจะเป็นการสื่อสารทางการเมืองสามารถพิจารณาได้จากแบบจำลองการสื่อสารของ Harold D.Lasswell (1948) ที่ว่า “ใครพูดอะไร ผ่านช่องทางไหน ถึงใคร แล้วทำให้เกิดผลอะไร” และได้สรุปว่าควรพิจารณาจากผลทางการเมืองของการสื่อสารซึ่งอาจเกิดจากแหล่งสาร สาร ช่องทาง หรือผู้รับสารก็ได้ สอดคล้องกับ Brian McNair (2018) และ Robert E. Denton and Gary C.Woodward (1998) ที่เห็นว่า การสื่อสารจะเป็นการเมืองได้นั้นจะต้องเป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายทางการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับ 1) การสื่อสารทุกรูปแบบซึ่งกระทำโดยนักการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง 2) การสื่อสารที่ส่งถึงนักการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมืองซึ่งกระทำโดยผู้ที่ไม่ใช่นักการเมืองเช่นผู้ออกเสียงลงคะแนนนักเขียนบทความหนังสือพิมพ์ 3) การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองและกิจกรรมที่พวกเขากระทำซึ่งปรากฏในการรายงานข่าว บทบรรณาธิการและสื่อมวลชนในรูปแบบอื่นๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับการเมือง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.” ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การสื่อสารตามหลักพุทธวิธี 4 ส. ประกอบด้วย 1) สันติสสนา 2) สมาทปนา 3) สมุตเตชนา 4) สัมปหังสนา และตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo ประกอบด้วย 1) ด้าน S (Source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น 2) ด้าน M (Message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการที่จะสื่อ 3) ด้าน C (Channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร 4) ด้าน R (Receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง โดย 1) ศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร 2) ศึกษาระดับ

ความสัมพันธ์ของการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตามหลักพุทธวิธี 4 ส. และ 3) เสนอแนวทางการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร “ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.” ผู้วิจัยขอสรุป องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร “ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.” จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย สันติสนา, สมาธิ, สมุทเตชา, สัมปหังสนา กับ ทฤษฎี SMCR ของ David K. Berlo ประกอบด้วย ด้าน S (Source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น, ด้าน M (Message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจะสื่อ, ด้าน C (Channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร, ด้าน R (Receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์

ประทับข้าง ซึ่งผู้วิจัยได้นำด้านที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุดเป็นประเด็นแรกในการตั้งคำถาม ในการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสม โดยพบว่า แนวทางการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร “ตามหลักพุทธวิธี 4 ส.” ประกอบด้วย

ด้าน S (Source) หรือนักการเมืองท้องถิ่น (ด้านสันตัสสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจ่างแจ้ง (ด้านสมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (ด้านสมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (เป็นการให้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้มีความน่าเชื่อถือ ครอบคลุมทั้งเนื้อหาของสาร และกลุ่มประชาชน สื่อสารเชิงบวก สร้างแรงบันดาลใจ ไม่พูดปลุกปั่นหรือเน้นความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พูดเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ไม่ใช่แค่สั่งการ สื่อสารผ่านการกระทำมากกว่าคำพูด แสดงออกถึงความจริงใจผ่านการลงมือทำ) นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) เข้าใจปัญหาท้องถิ่น รู้จักพื้นที่ ประวัติ และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง 2) มีคุณธรรมจริยธรรม ยึดหลักความดี ความถูกต้องในการดำเนินชีวิตและทำงาน 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ 4) วางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ช่องทาง และเนื้อหาที่จะสื่อสารให้ชัดเจน 5) เป็นกระบอกเสียงให้ประชาชน รับฟังความต้องการจากชาวบ้านและสะท้อนไปยังนักการเมือง

ด้าน M (Message) หรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการที่จะสื่อ (ด้านสันตัสสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจ่างแจ้ง (ด้านสมุตเตชนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (ด้านสมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนมีรายละเอียดเพียงพอให้ประชาชนตัดสินใจได้เอง ใช้ภาพหรือสื่อประกอบที่เหมาะสม ช่วยให้ข้อมูลเข้าใจง่ายและไม่บิดเบือนสื่อสารแบบเข้าใจไปอยู่ในใจคน ใช้น้ำเสียงถ่อมตนและจริงใจ) นักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) ถูกต้องและตรงกับข้อเท็จจริง ข้อมูลต้องผ่านการตรวจสอบก่อนเผยแพร่ 2) เผยแพร่ทันเหตุการณ์ รวดเร็วและอัปเดตเมื่อมีข้อมูลใหม่ 3) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้คนในพื้นที่ตื่นตัวและมีบทบาท 4) สะท้อนความคิดเห็นของประชาชน รวมเสียงของชุมชนหรือผู้ได้รับ

ผลกระทบ 5) ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่สร้างสรรค์ ไม่เน้นดราม่า แต่เน้นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนา

ด้าน C (Channel) หรือช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร (ด้านสันักสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจำงแ้ง (สมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (สมุตเตขนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (เนือหาชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน สื่อสารตรงประเด็น โปร่งใสตรวจสอบได้ เนื้อหาควรเป็นข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือน ไม่สื่อสารเพื่อตัวเองอย่างเดียว ควรนำเสนอผลประโยชน์ของชุมชน ไม่ใช่ภาพลักษณ์ส่วนตัว) นักงานเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ 1) เข้าถึงง่าย ช่องทางที่ใช้ควรเหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ เช่น LINE, Facebook, หอกระจายข่าว, วิทยุชุมชน 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ฟังเสียงของประชาชน ไม่สื่อสารทางเดียว 3) สื่อสารด้วยความจริงใจ ไม่โอ้อวดเกินจริง หรือพูดเพื่อหาเสียงเท่านั้น 4) ใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาที่คนในชุมชนถนัด เพิ่มความรู้สึกใกล้ชิด 5) กระจายข้อมูลผ่านเครือข่ายท้องถิ่นใช้เครือข่ายในชุมชน เช่น อสม. ผู้นำชุมชน หรือองค์กรปกครองท้องถิ่น

ด้าน R (Receiver) หรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง (ด้านสันักสนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความกระจำงแ้ง (สมาทปนา) คือ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (สมุตเตขนา) คือ การสื่อสารที่มีการปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิมหรือห้าวหาญ (วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นหรือโฆษณาชวนเชื่อ กระตุ้นให้คนรอบข้างรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นพลังช่วยกระจายข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยการรับสารอย่างรับผิดชอบและตระหนักในบทบาทของตนเอง) ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างควรนำผลการวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ไปปรับใช้ ดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลควรเลือกรับข่าวสารจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น หน่วยงานราชการ สื่อมวลชนที่มีจรรยาบรรณ 2) มีวิจารณญาณในการรับข่าวสารอย่าด่วนเชื่อหรือแชร์ข้อมูลทันที ควรพิจารณาว่าข่าวสารนั้นมีเจตนาแอบแฝงหรือไม่ 3) ใช้ช่องทางที่เหมาะสมในการสื่อสารกลับ เช่น ร้องเรียน แจ้งปัญหา หรือแสดงความคิดเห็น 4) เคารพความเห็นที่แตกต่าง ไม่ใช่ทุกคนจะเห็นเหมือนกัน เข้าใจบริบทของพื้นที่ตนเอง เพื่อประเมินว่าสารที่ได้รับเหมาะสมกับชุมชน

หรือไม่ 5) ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีสติ จากข้อมูลที่ได้รับ ช่วยกันสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบตรวจสอบได้ ไม่ใช่เชื่อแบบไร้เหตุผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลายมากขึ้น
2. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสารและช่องทางการรับข้อร้องเรียนที่สะดวกเชื่อถือได้
3. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารเชิงบวก สร้างแรงบันดาลใจ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การใช้เทคโนโลยี ช่องทางออนไลน์ เพื่อใช้ในการสื่อสาร ช่องทางออฟไลน์ และภาคีเครือข่ายในการสื่อสาร
2. มีช่องทางออนไลน์เฉพาะเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารและรับเรื่องร้องเรียนหรือการจัดเวทีประชาคม
3. การสื่อสารเพื่อให้เกิดความสามัคคี ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก แสดงออกถึงความจริงใจ แสดงออกถึงความเป็นผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *การสื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมสมีเดีย.
- ฝ่ายทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ที่ว่าการอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร. (2567). *เอกสารจำนวนประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อายุ 18 ปี เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง*. พิจิตร : ที่ว่าการอำเภอโพธิ์ประทับช้าง.
- พระมหาศิวพล พลเมธี. (2565). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 4(1), 5-6.

- ภักดิศรณ์ สมศรี. (2566). *บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา*. เข้าถึงได้จาก <https://philo.mbu.ac.th>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 9-10.
- วรัญญา ประเสริฐ. (2560). การสื่อสารทางการเมืองในรายการนายกฯ พบประชาชน. ใน *บทความฉบับเต็มการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย ระดับชาติและนานาชาติ* (น. 418). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *สื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพฯ : ประสทธิภัณฑ์แอนด์พริ้นติ้ง.
- สุรพล สุยะพรหม. (2562). *การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560*. (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). วิทยาลัยสื่อสารทางการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก.
- เสถียร เขยประทับ. (2540). *การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brian McNair. (2018). *An introduction to political communication*. (6th ed.). London: Routledge.
- David K. Berlo. (1960). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Harold D. Lasswell. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), *The communication of ideas* (pp. 37–51). New York, NY: Harper & Brothers.
- Robert E. Denton and Gary C. Woodward. (1998). *Political communication in America* (3rd ed.). Westport, CT: Praeger.